

Claus Rønlevs bibliotek

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Digitaliseret efter aftale med Selskabet for Danmarks Kirkehistorie. PDF-filen er kun til ikke kommercielt brug.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine mange tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

KIRKEHISTORISKE SAMLINGER

SYVENDE RÆKKE

UDGIVET AF

SELSKABET FOR DANMARKS KIRKEHISTORIE

VED

BJØRN KORNERUP
NIELS KNUD ANDERSEN og KNUD BANNING

TREDIE BIND

KØBENHAVN

I KOMMISSION HOS G. E. C. GADS FORLAG

1957—59

Biskop P. E. Linds Kirkevisitatser i Thy 1878–85.

Ved **F. Elle Jensen.**

Peter Engel Lind (1814—1903) stammede fra København, hvor hans Fader var Farver. 1837 blev han theologisk Kandidat, tog 2 Aar efter Licentiatgraden og blev 1844 efter en med offentlig Understøttelse foretagen Udenlandsrejse Fængselspræst i Hovedstaden. Her var han i 11 Aar, ogsaa sysselsat med litterær Virksomhed, til han 1855 blev Sognepræst for Sæby og Hallenslev. 1875 udnævntes han til Biskop over Aalborg Stift, men nedlagde 1888 sit Embede paa Grund af Alder og Svagelighed. Sine sidste Aar henlevede han, der 1879 ved Universitetets 400aars Fest blev Dr. theol., i København.

Biskop Lind var en mild og humant tænkende Mand, og skønt udpræget højkirkelig indtog han en venlig Holdning overfor Præster af Indre Mission og den grundtvigske Retning, hvis Anskuelse han ikke delte; især var den grundtvigske Kirkepolitik ham meget imod. Som Tilsynsmand vilde han gerne se Tingene fra den lyseste Side, uden at dog dette paa nogen Maade forhindrede ham fra aarvaagent og kritisk at dømme om, hvad han hørte og saa ved sine Besøg i Pastoraterne. Det nedenfor meddelte Uddrag af hans Visitatsoptegnelser (Landsarkivet, Viborg) vil vise dette, men netop fordi de er fremgaaet af en rolig og besindig Vurdering, gives der gennem dem ogsaa et godt og klart Billede af den thylandske Gejstlighed i Aarene omkring 1880, saa man faar et levende Indtryk af de enkelte Præsters Personlighed.

1878. Hillerslev Herred.

14. Juni. *Visitats i Hillerslev Kirke* (Hillerslev-Kaastrup Pastorat). Den ualmindelig store Landsbykirke var fuld; til Catechisationen var der mødt omtrent 40 Dreng og Piger. Sognepræsten, Provst Bøggild¹, prædikede over Hebr. 13,8: »Jesus Christus er igaar og idag den samme og til evig Tid«, det som vistnok opbyggede alle hans Tilhørere. Hans Stemme er tydelig og meget behagelig. Hvad hans Catechisation angaar, kunde jeg have ønsket, at den havde været myndigere og livligere. Ungdommen svarede baade ham og mig meget godt.

16. Juni, Trinitatis Søndag. *Visitats i Rær Kirke* (Rær-Hansted-Vigsø Pastorat). Trods det strænge Vejr vare Siddepladserne i den ret rummelige Kirke besatte, og 25 unge Mennesker havde indfundet sig til Catechisation. Sognepræsten, Nielsen², prædikede over Dagens Evangelium med Thema: »Uden Nogen bliver født af Vand og Aand, kan han ikke indgaae i Guds Rige.« Hans Foredrag er ikke heldigt; han mangler Myndighed, og han taler paa en saadan Maade, at man nu og da kommer til at tænke paa Fremsigelsen af en udenad lært Lektie, men der er god Orden i hans Prædiken, og den manglede ikke det Opbyggelige og Hjertelige. Han er upaatvivlelig en samvittighedsfuld og retsindig Mand.-(Han er meget lille af Væxt og har en organisk Hjertefeil). Ungdommen svarede ham og mig ret godt.

20. Juni. *Visitats i Nors Kirke*. Den rummelige Kirke var overfyldt; af Unge traadte omtrent 20 ud paa Kirkegulvet. Sognepræsten, Madsen³, prædikede over Luk. 7,36 til Enden med Thema: »Guds Kjærlighed og Christen-Kjærlighed.« Han prædikede christeligt, alvorligt, indtrængende og

¹) Jens Dan. Bøggild, 1877—99. F. 1821; 1871 Præst i Kettrup, 1872 Provst for Hanherrederne.

²) Niels Helle Georg Nielsen, 1877—83. F. 1838; Seminarist fra Skaarup 1858, derefter Lærer.

³) Joh. Philip Emil Madsen, 1875—80. F. 1831.

ægte populært; hans Optræden er myndig og hans Udtale særdeles tydelig. Han catechiserede klart og sikkert, og de Unge svarede ham og mig ret godt. — Menighedssangen i denne Kirke var ualmindelig god.

1879. Refs Herred.

20. Juli. *Visitats i Ydby Kirke.* Den rummelige Kirke var overfyldt; over 40 Dreng og Piger havde indfundet sig til Catechisation. Sognepræsten, Lundbye⁴, prædikede over Dagens Evangelium (6. S. e. T.) med Thema: »Hvilken Retfærdighed maa vi have for at komme i Himmeriges Rige?« Han holdt paa en naturlig Maade og med tydelig Stemme en forstandig og grundig christelig Prædiken. I hans Pastorat findes ivrige Grundtvigianere og ivrige Tilhængere af den indre Missions Retning; selv er han ikke af noget Parti. De Unge svarede godt og syntes at være vel underviste.

23. Juli. *Visitats i Helligsø Kirke.* Den lille Kirke var overfyldt; omtrent 20 Dreng og Piger traadte frem til Katechisation. Sognepræsten, Strodtmann⁵, prædikede over I Cor. 2,1—2 med Thema: »Hvad faaer du at vide under Jesu Kors?« Han besidder ikke den Tankens Dybde, der fritager Prædikanten for at anslaae mange Strænge og aldeles fængsler nogle Tilhøreres Opmærksomhed, men hans Prædiken var christelig og sund, hans Foredrag klart, livligt, kraftigt og rigt paa vel anvendte Billeder, og hans Prædiken har upaatvivlelig været opbyggelig. Han catechiserede godt, og Ungdommen svarede ham og mig godt

26. Juli. *Visitats i Vestervig Kirke.* Den meget store Kirke, der vel maa kunne rumme over 1000 Mennesker, var ikke fuld, men godt besøgt; over 70 Dreng og Piger vare

⁴) Ydby Anneks til Boddum. Andr. Lassen Lundbye, 1874—1910. F. 1832.

⁵) Carl Fr. Theod. Strodtmann, 1872—80. F. 1825.

mødte til Catechisation. Sognepræsten, Riis-Lowzon⁶, prædikede over Luk. 13,6—9. Hans Prædiken var ikke populair; hans Tankegang berørte for Meget og havde et videnskabeligt Anstrøg; han brugte ogsaa Ord, der ikke ere almeenforstaaelige, f. Ex. »materielle Interesser.« Heller ikke fik jeg noget opbyggeligt Indtryk af hans Prædiken. Han skal imidlertid have meget god Kirkegang, og jeg maa antage, at dette ikke blot skyldes hans naturlige Væsen, der er aldeles frit for Manèr, og hans behagelige Stemme, men at han i Reglen opbygger sine Tilhørere. Han er en begavet og ganske sikkert en christelig Mand, derhos venlig og elskværdig, men jeg troer ikke at tage fejl, naar jeg mener, at han er for bevægelig og noget overfladisk. Han catechiserede forstaaeligt og med Lethed, og Ungdommen svarede ret godt.

27. Juli, 7de Søndag efter Trinitatis *Visitats i Hurup Kirke*. Den temmelig lille Kirke var overfyldt; der catechiseredes med omtrent 25 Dreng og Piger. Sognepræsten, Anthon⁷, der for nogle faa Aar siden kom fra Grønland, hvor han været Misionair i 10 Aar, prædikede over Dagens Evangelium uden Thema, med Alvor og Inderlighed og en sund og god Anvendelse af Bibelordet. Jeg havde ikke ventet mig saa god en Prædiken af en Mand, der har saa ringe Examens-Carakterer (n.c. og to vix h.ill.)⁸. Han har god Kirkegang, saa jeg maa antage, at han i det Hele prædiker til Opbyggelse. Hans Optræden er beskeden, klar og sikker; desværre er hans stærke Helbred bleven alvorlig angreben i Upernavik, hvor han i 7 Aar boede i et forfaldent Huus, hvor den største Deel af Aaret hver en Vanddraabe,

⁶) Andr. Chr. Riis-Lowzon, 1880—96. F. 1827. Besidder af det Lowzonske Fideikommis (Basnæs), studeret i Tyskland, som sønderjydske Præst 1864 afsat af Tyskerne, 1865—66 Medl. af Rigsdagens Folketing, Højskoleforst. Brørup 1869—72, Præst i Tømmerby 1872—80. Udpræget høj Kirkelig og yderliggaaende Højremand, men afholdt af Befolkningen i sine Sogne.

⁷) Moritz Chr. Jul. Anthon, 1888—1906. F. 1829.

⁸) En tredie og to smaa Andenkarakterer.

der faldt paa Gulvet, blev til Iis. — Hans Catechisation var ikke livlig nok. Ungdommen syntes at være vel undervist.

Hundborg Herred.

17. August. 10. S. e. T. *Visitats i Skjoldborg Kirke.* Den rummelige Kirke var overfyldt; kun lidt Flere end 20 Drenge og Piger traadte ud paa Kirkegulvet til Catechisation. Sognepræsten, Bagger⁹, prædikede over Dagens Evangelium med Thema: »Herrens Taarer.« Hans Prædiken, der vidnede om christelig Tro og Eftertanke, var opbyggelig; dog skadedes dette Indtryk i Slutningen af Prædikenen derved, at hans Ord ikke vare mægtige nok til at bære det ofte gjentagne: »Græd ogsaa du«. En Usikkerhed, der nu og da mærkedes, og et undertiden uheldigt Valg af Ord havde formodentlig sin Grund i hans Nervøsitet og den trykkende Varme. Han er en klar, retsindig, besindig og beskeden Mand, der vilde være kommen godt ud af vanskeligere Forhold end de, der mødte ham som Holms Eftermand. Jeg kan ønske, at hans Catechisation havde været livligere. Ungdommen svarede ret godt. Kirkesangen, der har været meget forsømt, er begyndt at hæve sig.

20. August. *Visitats i Sjørring Kirke.* Endeel af Tilhørerne i den rummelige Kirke maatte staae; til Catechisation var der mødt omtrent 30 Drenge og Piger. Sognepræsten, Madelung¹⁰, er 79 Aar og vil med det Første søge sin Afsked; hans Søn, der i flere Aar har været hans Kappellan, prædikede. Til Text havde han valgt Jak. 1,22—27, og

⁹) Fr. Vilh. Bagger, 1878—86. F. 1846. Sofus Holm, Sognepræst 1876—78, blev 1877 suspenderet for i en Prædiken at have injurieret Kongen i Anledning af den provisoriske Lovs Udstedelse, derefter ved Provsteret og Landemode fradømt sit Embede og ikendt 8 Maaneders Forbedringshus, men frifundet ved Højesteret, der paa Grundlag af en af Sundhedskollegiet udstedt Erklæring skønnede, han havde været utilregnelig i Handlingsøieblikket. Afsattes derfor administrativt med Pension (Se min Afh. i Jyske Saml. Ny Række III, S. 187 ff).

¹⁰) Joh. Henrik Madelung, 1848—80. F. 1799.

hans Thema var: Guds Rige bestaaer ikke i Ord, men i Kraft. Der var i denne Prædiken enkelte Udtryk, han ikke skulde have brugt, og nogle Tanker, der burde være udtrykt klarere, men hans Prædiken var alvorlig og opbyggelig og navnlig skikket til indgive hans Tilhørere Afsky for Skin-Christendom. Hans Optræden i Kirken er mild og alvorlig, og hans Stemme er ualmindelig klar og reen. Han er vistnok et af de Mennesker, der vinder ved nærmere Bekjendtskab — hvorved jeg tænker paa, at han ikke behagede mig de to Gange, jeg har talt med ham i Aalborg. Hans Catechisation svarede til hans Prædiken; Ungdommen svarede ham og mig ret godt.

22. August. *Visitats i Vang Kirke*. Den ikke meget rummelige Kirke var fuld; henad 40 unge Mennesker vare tilstede paa Kirkegulvet til Catechisation. Sognepræsten, Fog¹¹, der er over 60 Aar gammel, prædikede med Alvor og Følelse over Matth. 16,24—26, med Thema: »at tage sit Kors og følge Christum efter,« men han udviklede ikke ret, hvad det vil sige: at tage sit Kors. Hans Anstand er god, som man ikke skulde vente, naar man seer ham i sin Stue, og hans Stemme behagelig og tydelig. Han catechiserede tungt, og Ungdommen svarede hverken ham eller mig meget.

Hillerslev Herred.

11. S. efter Trinitatis. *Visitats i Vester-Vandet Kirke*. Siddepladserne i Kirken, der er forsynet med et meget stort Pulpitur, vare besatte; kun omtrent 25 Dreng og Piger havde indfundet sig til Catechisation. Sognepræsten, Møller¹², prædikede over Dagens Evangelium med Thema: »Det syndige Menneskes Vei til Gud,« paapeget i Lignelsen om Phariseeren og Tolderen. Hans Prædiken var klar heelt igennem og vidnede om Eftertanke og Studium; jeg havde kun det at udsætte, at Slutningen bestod af Stykker, der

¹¹) Laur. Andr. Theod. Fog, 1859—87. F. 1817.

¹²) Poul Martin Møller, 1872—79. F. 1839.

ikke nødvendigt hørte med til den. Han er en opbyggende, men næppe nogen opvækkende Prædikant, hvortil Ulsted, hvor han nu er kaldet, iøvrigt kunde trænge. Hvad hans Foredrag angaaer, da taler han meget tydeligt, men med mange Smaapauser, hvortil man dog snart vænner sig. Han har været paaskjønnet af sin nuværende Menighed og vil fortjene at blive det, hvor han kommer hen. — De Unge svarede baade ham og mig godt.

28. August. *Visitats i Hunstrup Kirke.* Den ret rummelige Kirke var overfyldt; der catechiseredes over 40 unge Mennesker. Sognepræsten, Heiberg¹³, prædikede over Esaias 40,1—11 og viste, hvorledes Prophetien om Hyrden er gaaet i Opfyldelse. Hans Prædiken var ægte populair i Form som i Indhold, uden Kunstord eller vanskelige Sætninger, bevarende Opmærksomheden med lette, kraftige Spørgsmaal og anførende mange belysende Ting af Bibelhistorien, men saaledes at de ligesom hørtes uden at være ret kjendte, idet de betragtedes fra et nyt Synspunkt. Der var stor Friskhed udbredt over hans Prædiken, der tydelig nok ikke var skreven og maaskee et Par Gange forraadte det ved for lang en Pause. Heiberg er en ualmindelig dygtig og nidkjær Præst; i Samliv med ham gjør han Indtryk af Alvor, Sandhedskjærlighed og Frygtløshed. Han er derhos en dannet og kundskabsrig Mand. Hans Catechisation var klar og vækkende; Ungdommen viste sig at være vel undervist.

30. August. *Visitats i Sennels Kirke.* Siddepladserne i den rummelige Kirke vare besatte; kun 13 unge Mennesker traadte ud til Catechisation. Sognepræsten, Borch¹⁴, prædikede over Eph. 5,20 om Takkebønnen. Hans Prædiken, der vidnede om Eftertanke, var smuk og opbyggelig; hans Stemme er behagelig og tydelig, hans Væsen og Foredrag aldeles frit for Maneer. Han er den eneste Grundtvigianer af de sex Præster, hos hvem jeg har visiteret paa denne

¹³) Gustav Peter Jac. Heiberg, 1875—84. F. 1838.

¹⁴) Ulrik Sofus Borch, 1877—81. F. 1845.

Reise, men han er fri for Fanatisme og er ikke Politiker. Han tager sig meget af sin Menighed ogsaa paa Maader, der ligge udenfor hans Kald som Præst; han har saaledes oprettet et frit Fattigvæsen og en Sparekasse. — Ungdommen svarede ikke meget, hverken ham eller mig.

31. August, 12. S. e. Trin. Efter mit Forlangende *prædikede Kapellanen i Thisted* (og Sognepræst til Skinnerup Dam, i *Thisted Kirke*¹⁵). Han prædikede over Dagens Evangelium om, hvorledes Mennesker lærer Guds Kjærlighed at kjende. Han er en virkelig begavet Mand, hvis Tanke bevæger sig med megen Frihed og fremkommer med Anvendelser af Bibelordet, som overraske, men tillige gribe og opbygge. Det er intet Under, at Mange paa de Steder, hvor han har virket, have følt sig stærkt tiltalte af ham. Dog var idag ikke alle Siddepladser i den store Kirke optagne. Det gjælder iøvrigt om Dam, som de fleste Prædikanter, at der er Noget ved hans Optræden, man maa vænne sig til; hans Minespil er paafaldende og hans Stemme ikke behagelig, naar han taler med Eftertryk, men jeg glemte det i Løbet af hans Prædiken. Kirkesangen er meget god.

1880. Hundborg Herred.

11. Juni. *Visitats i Hundborg Kirke*. Den rummelige Kirke var fuld, og over 70 unge Mennesker vare mødte til Catechisation. Sognepræsten, Gad¹⁶, prædikede over Matth. 12,18—20 og holdt et Slags Bibellæsning. Hans Udlægning var evangelisk og opbyggelig, men til de meget gode Prædikanter hører han ikke; hans Udlægning var ikke dybtgaaende, hans Formaning ikke indtrængende, ligesom han ogsaa manglede Myndighed, skjøndt han gjorde et bestemt Instryk af, at han var vis paa Sandheden af det, han sagde. Han catechiserede godt, og den vel underviste Ungdom

¹⁵) Markus Andr. Dam, 1872—80. F. 1835. Blev efter 1880—93 at have været Sognepræst i Ronnebæk, Sognepræst i Thisted, 1893—96. Udpræget grundtvigsk.

¹⁶) Heino Andr. Gerh. Gad, 1875—80. F. 1833.

svarede baade ham og mig særdeles godt. Jeg har kun en enkelt Gang været saa tilfreds med Catechisationen, som jeg var det her. Gad deler i denne Henseende Fortjenesten med Skolelærer Yde. Kirkesangen er god. — Hundborg Pastorats Menighed maa, som alle Menighederne i Thy, roses for Sædelighed og Ædruelighed; Altergjæsternes Tal er i Tiltagende, mens det tager af i Vendsyssel; af Sekterere er der kun faa.

Hassing Herred.

13. Juni. 3. Søndag efter Trin. *Visitats i Snedsted Kirke.* Kirken var overfyldt; omtrent 60 unge Mennesker fremstillede sig til Catechisation. Sognepræsten, Christensen¹⁷, prædikede over Dagens Text med Thema: »Herren er os nær, lader os holde os nær til ham, saa ville vi holde os nær til hinanden.« Han prædikede hjerteligt og fatteligt og med en Accent, der maa være hans nuværende Tilhørere behagelig. — Christensen er jydsk født af meget fattig Familie, har først været Seminarist og kjæmpet sig frem mod mange Forhindringer, men jeg vilde ikke af hans Prædiken have kunnet slutte mig til hans Thema, savnede Logik, undredes ogsaa ved nogle Gange at høre ham fremsætte en rimelig Mening som sin særlige Mening. — De unge svarede godt, og Kirkesangen var god.

16. Juni. *Visitats i Sønderhaa Kirke.* Siddepladserne i den ikke store Kirke vare optagne; omtrent 40 Dreng og Piger vare mødte til Catechisation. (Pastoratet tæller kun lidt over 800 Beboere). Sognepræsten, Provst Weiss¹⁸, prædikede over Rom. 5,18—21 med Thema: »Det evige Liv vindes alene ved Troen paa Guds Naade formedelst Jesu Christi Retfærdighed.« Hans Prædiken var ingen grundig Udvikling af Themaet, men tildeels en let Berøring af christelige Hoved-Sandheder, og hans Foredrag var noget deklamatorisk, baade i Ordvalg og Udtale, men jeg maa dog kalde det

¹⁷) Knud Christensen, 1874—88. F. 1836.

¹⁸) Chr. Fr. Ferdinand Weiss, 1854—95. F. 1815, Provst 1878.

ikke blot en christelig, men ogsaa en alvorlig og ret opbyggelig Prædiken. Han catechiserede livligt og med Lethed, og Ungdommen svarede ham og mig ret godt.

18. Juni. *Visitats i Villerslev Kirke*. Denne Kirke valgtes istedenfor Hassing Kirke, da det er den største, skjøndt ikke stor. Den var fuld, men af Unge vare kun 22 tilstede til Catechisation. Sognepræsten, Fausbøll¹⁹, prædikede over Philipp 3,12—15 uden Thema. Han har en svag Hukommelse og læste sin Prædiken op. Hans Stemme er behagelig, skjøndt det ofte bemærkes, han stræber efter at tale tydelig, og hvad Indholdet af hans Prædiken angaaer, maa det kaldes alvorligt og hjerteligt, men det var hverken gripende eller oplysende. Dersom han altid affiler sine Udtryk saameget, som det var skeet i Dag, er hans Prædiken heller ikke populair. Fausbøll er en noget tør, baade adspredt og besindig Personlighed med et Anstrøg af Videnskabelighed. Han er over 60 Aar og vil neppe længe have Kraft til sin Gjærning. Hans Catechisation var et Stykke Bibellæsning, hvori de Unge deeltage, men uden Liv. Mig svarede de Unge ret godt.

20. Juni. 4. Søndag e. Trin. *Visitats i Stagstrup Kirke*, der valgtes paa Grund af sin Størrelse istedenfor Kirken i Hovedsognet Harring. Den rummelige Kirke var overfyldt; dog havde kun omtrent 40 Dreng og Piger indfundet sig til Catechisation. Sognepræsten, Fibiger²⁰, prædikede over Dagens Text, Luk. 6,36—43 med Thema: »Værer barmhjertige, som eders Fader er barmhjertig.« Fibiger er Taler. Hans Prædiken var vel disponeret og rig paa Indhold, og Billeder fremstillede sig i stor Mangfoldighed, og Ordforraadet syntes uudtømmeligt. Han brugte mange anthropomorphistiske Udtryk, men ingen stødende, han gjorde endogsaa et Udfald paa dem i Menigheden, der dadle hans Prædikemaade, men det var ikke tirrende. Hans Prædiken

¹⁹) Peder Jul. Rosenstand Fausbøll, 1873—87. F. 1817; stærkt interesseret i Naturvidenskab og Genealogi.

²⁰) Emil Fibiger, 1880—1907. F. 1846.

var baade opvækkende og opbyggelig, men kunde dog ved det store Ordforraad nærme sig til at blive trættende, ligesom den derved ogsaa kunde fremkalde Ønsket om, at Tanken og Hjertet altid maatte følge med. Hans Catechisation svarede til hans Prædiken, var rig paa Billeder og Ord, men livlig og alvorlig, og de Unge svarede ham ligesom mig meget godt. Kirkesangen var meget god.

Refs Herred.

22. Juli. *Visitats i Søndbjerg Kirke.* Den ikke store Kirke var overfyldt; der blev catechiseret med omtrent 40 Drenge og Piger. Sognepræsten, Rønne²¹, prædikede over 2. Cor. 3,12—18. Hans Thema var væsentlig: »Det Dække, som Christus har taget bort;« hans Disposition var ikke stræng, men hans Prædiken ægte evangelisk, hans Foredrag levende og ægte utvungen, hans Udtryksmaade populair, kun Ordene undertiden for stærke, hans Stemme meget tydelig. Det maa betragtes som en Lykke for Søndbjerg-Odby Menigheder, at Pastor Rønne, der har bedste Charakter og har været her i 7 Aar, ikke agter at søge Forflyttelse. Hans Catechisation svarede til hans Prædiken, og Ungdommen svarede ham og mig godt. Rønne hører ikke til noget kirkeligt Parti (Rønne er vistnok en myndig Præst; af dem har jeg ikke truffet mange. — Jeg har Lændevee og led tillige i Kirken af Trykken for Brystet; jeg tænkte nogle Øjeblikke, da Prædikenen var endt, at jeg ikke kunde tale, men talte og catechiserede dog med megen Kraft.).

24. Juli. *Visitats i Jegindø Kirke.* Den lille Kirke var overfyldt; kun 15 unge Mskr. vare tilstede ved Catechisation. Sognepræsten, Meier²², prædikede over Joh. 12,20—26 med Thema: »Det gamle Liv, som vi skulle afdøe fra, og det nye Liv, som Jesus giver os.« Han holdt en hjertelig,

²¹) Peter Falk Rønne, 1872—85. F. 1825.

²²) Fr. Nic. Meier, 1878—85. F. 1849; sluttede sig siden til Indre Mission.

alvorlig og grundig Prædiken, der nødvendigviis maatte opbygge; hans Stemme var tydelig og behagelig. Jeg vil ønske ham, at han aldeles maa holde sig fri for det kunstlede og deklamatoriske i Foredraget. Hans Catechisation var grundig men dog noget tung; de Unge svarede ham og mig godt.

25. Juli. 9. S. e. Trin. *Visitats i Hvidbjerg Kirke*. Den meget store Kirke var saa fuld, at mange maatte staae; kun imellem 30 og 40 unge Mennesker traadte ud paa Kirkegulvet til Catechisation. Sognepræsten, Lind²³, var tilstede, skjøndt 79 Aar gammel er han rask, men ikke synderlig skikket til at betjene sit Embede; Kapellanen pro persona, Lunge²⁴, prædikede. Hans Prædiken over Dagens Text (den utro Husfoged) var uden Thema, og hans Disposition var ikke klar; han oplyste ikke, hvad der skuldes oplyses, og holdt sig ikke til Texten, men hans Prædiken gjorde et bestemt Indtryk af Talerens Ærlighed og Tro, og han udtalte endeel klare og rigtige Tanker. Jeg vil haabe, han meer og meer danner sig til at blive en duelig Prædikant, ligesom han ganske sikkert attraaer at være en trofast Sjaelesørger. Hans Stemme er meget tydelig; hans Gestikulation, der giver ham et vist Udseende af at gjøre sig vigtig, er ikke heldig. Han catechiserede godt, og de Unge svarede mig særdeles godt. — Han er af den grundtvigske Retning.

Hassing Herred.

29. Juli. *Visitats i Heltborg Kirke*, der valgtes, fordi den er betydelig større end Visby; den var fuld, saa Mange stode; der catechiseredes med omtrent 40 unge Mennesker, Sognepræsten, Leth²⁵, der er 72 Aar g., udfører af og til ministeriel Forretning, men har i to Aar ikke følt sig istand til at prædike. Han er iøvrigt aandsfrisk og forsvarer livligt sine rationalistiske Paastande; thi han er Rationalist,

²³) Jens Lind, 1857—83. F. 1800.

²⁴) Kr. Agerskov Lunge, 1878—80. F. 1851; blev Sognepræst i Harridslev, Vennebjerg Herred.

²⁵) Jens Nic. Fabricius Leth, 1842—82. F. 1808.

skjøndt han ikke vil fornægte nogen bibelsk Lære. Kapellanen, Christensen²⁶, der er ugift og ikke tænker paa Forflyttelse, skjøndt han har været her i 2 Aar, prædikede over Luk. 10,38—42 uden Thema, men med denne Sætning for Øie: »Lad ikke Bekymring for at behage Jesus forlede dig til Travlhed i Kjærlighedsgjæringer, der bringer dig til at glemme at sætte dig ved hans Fødder og hente Kraft hos ham.« Formaningen er vistnok ikke meget praktisk, og under endeel af Prædiken syntes han at protestere mod Apostelens Ord, at vi skulle arbeide paa vor Salighed med Frygt og Bæven, men hans Prædiken var i Virkeligheden noget dybere end de fleste, der høres, rigtig tænkt og levende følt heelt igjennem. Hans Stemme er klar og tydelig, men noget svag; i en stor Kirke vilde hans Stemme neppe kunne trænge igjennem. Han høres gjerne af Menigheden og har mange Tilhørere fra fremmede Sogne. Hans Catechisation var tung og gav ikke de Unge Leilighed til at svare meget; mig svarede de meget godt. (Af fremmede Præster vare tilstede i denne Kirke Anthon, Lundby, Colding, Fausbøll, Riis-Lowzon).

31. Juli. *Visitats i Bedsted Kirke.* Den meget rummelige Kirke var, trods det ugunstige Vejr, fuld, saa at mange stode; omtrent 40 Dreng og Piger traadte ud paa Gulvet. Sognepræsten, Krohn²⁷, der endnu ikke har været her i 3 Maaneder, prædikede over Ps. 139,23—24 V. med Thema: »Kun det med Gud forligte Menneske tør bede Herren ransage sit Hjerte.« Hans Prædiken var opvækkende, noget i den indre Missions Retning, derhos klar, alvorlig, frimodig; hans Stemme er tydelig. Hans Catechisation var noget tør, alvorlig, næsten stræng og gav ikke de Unge Leilighed til at svare meget. Mig svarede de ret godt. Krohn er en dannet, alvorlig og livlig ung Mand med fleersidig Interesse og med Stræben efter at løse mange Problemer.

²⁶) Chr. Peter Christensen, 1872—82. F. 1849; blev Sognepræst i Odense 1882.

²⁷) Conrad Marius Krohn, 1880—85. F. 1846.

1. August. 10. S. e. Trin. *Visitats i Hvidbjerg Kirke* (Hvidbjerg-Ørum). Den rummelige Kirke var fuld; til Catechisation havde der indfundet sig mellem 40 og 50 Dreng og Piger. Sognepræsten, Colding²⁸, prædikede over Dagens Text med Thema: »Jesus græd over Jerusalem.« For omtrent 3 Aar siden, den Dag han ordineredes, holdt Pastor Colding en meget slet Prædiken; hans Prædiken idag var evangelisk, alvorlig, hjertelig; jeg har kun at udsætte, at den stærke Formaning, hvormed den sluttede, ikke fremkom tilstrækkelig motiveret, og at hans Stemme igjennem hele Prædiken lød bedrøvet, hvorved jeg dog ikke tænker paa, at den skulde være affecteret. Hans Stemme er iøvrigt smuk, og jeg tror aldrig at have hørt en smukkere Messen, idet ikke blot hans Stemme behagede, men ogsaa Indholdet kom til sin fulde Ret. Colding er nærmest af den indre Missions Retning. I sin Catechisation begik han den Feil at blive utaalmodig, fordi de Unge ikke svarede rask nok; de vare tilbageholdende baade mod ham og mig; dog har jeg ikke Aarsag til at troe, at de vare daarligt underviste. (Hvidbjerg Kirke og Præstegaard ligger i en Vinkel af Klithøie; Præsten er nødt til at leve isoleret).

1884. Hillerslev Herred.

22. Mai. Christi Himmelfartsdag. *Visitats i Hillerslev Kirke*. Den store Kirke var fuld af Tilhørere; omtrent 50 unge Mennesker vare mødte til Catechisation. Sognepræsten, Provst Bøggild, prædikede over Dagens Evangelium med Thema, som dog ikke udtaltes: Betydningen af Jesu Himmelfart. Han prædikede troende og aandigt og førte med Lethed og Klarhed Betragtningen dybere ind, end det sædvanligt skeer; vækkende Ord savnedes ikke og kom vel motiverede; hans Foredrag er aldeles naturligt og ligesaa frit for Maneer som for Platheder. Provst Bøggild er en Mand med dyb Følelse og stor Tænksomhed, og skjøndt

²⁸) Joh. Fr. Andr. Colding, 1877—88. F. 1813.

hans Beskedenhed til enhver Tid har afholdt ham fra at gjøre sig gjældende, er han stadig bleven søgt af de omboende Præster som den, der kunde forklare det dunkle og veilede i vanskelige Tilfælde. Han tilhører ikke noget Parti. — De Unge svarede baade ham og mig ret godt.

25. Mai, 6. Sønd. e. Paaske. *Visitats i Rør Kirke*. Den ret rummelige Kirke var fuld, saa at endeel maatte staae; omtrent 35 unge Mennesker vare mødte til Catechisation. Sognepræsten, Lindboe²⁹, prædikede over Dagens Evangelium med Thema »Vidnesbyrdet«, hvilket han, idet han fremsatte det, nærmere betegnede som Aandens Vidnesbyrd, Menneskenes Vidnesbyrd og Følgerne af Menneskenes Vidnesbyrd. Lindboe er et ærligt Menneske: det, han vil, er at være Christen og Præst, men begavet er han ikke. Han prædikede længe og om for meget og var paa Veie til at blive kjedelig; han taler i Prædike-Tonen, og hans Gesticuleringen er uheldig. Men det Hjertelige og det Praktiske fattedes ikke i hans Prædiken; hans Stemme var stærk og tydelig heelt igjennem, og dette i Forbindelse med hans umiskjendelige Ærlighed giver godt Haab for hans fremtidige Virksomhed. — Hans Catechisation vidnede om Mangel paa Øvelse, men han talte til de Unge med sin naturlige Stemme. De svarede os begge ret godt. — Kirkesangen var ualmindelig god.

Onsdag 28 Mai. *Visitats i Nors Kirke*. Den rummelige Kirke var fuld, saa at ikke Faa stode; der blev catechiseret med omtrent 25 Dreng og Piger. Sognepræsten, Jensen³⁰, der har været i Grønland i 11 Aar, prædikede over Matth. 13,45—46 med Thema: »Har du søgt og fundet den kostelige Perle?« I hans Prædiken var der Mangler ved Dispositionen, og i dens Indhold Et og Andet, der helst burde være udeladt, men han prædikede christeligt, hjerteligt og alvorligt, og han har en Personlighed, der gjør et godt Indtryk ved sin Ærlighed og Troskyldighed og ikke fornægtede

²⁹) Vilh. Chr. Lindboe, 1883—1900. F. 1856.

³⁰) Chr. P. Jensen, 1880—99. F. 1841.

sig paa Prædikestolen. Hans Catechisation var ikke livlig; de Unge svarede hverken ham eller mig meget. — Bønderne, der eie Kirken, have kjøbt et Altarbillede³¹, der med Indfatning har kostet 900 Kr.; det er et virkeligt Kunstværk, og Bønderne ere glade over det.

Fredag 30 Mai. *Visitats i Vester-Vandet Kirke.* Den lille Kirke var omtrent fuld; 22 Dreng og Piger traadte ud paa Kirkegulvet til Catechisation. Sognepræsten, Larsen³², prædikede over 2 Kong. 6,8—23 med Thema: »Jakobs Gud er vor faste Borg,« og skildrede udførligt den Nød, hvori Propheten Elisa og hans Tjener befandt sig, Tjenerens Sind og Guds Hjælp, og sluttede med at vise, at der her er et Forbillede for Frelsen ved Christus. Han var selv alvorligt optaget af sin Prædiken; jeg fandt den dog ikke opbyggelig før i Slutningen. Iøvrigt var jeg langt mere tilfreds idag, end da jeg hørte ham for 8 Aar siden i Skagen; han er voxet i Alder og Tænksomhed, og Sygelighed og knappe Kaar, der er bleven hans Lod, har vistnok været ham tjenlig. Alvoren kom ogsaa stærkt frem i hans Catechisation, og de Unge svarede os ret godt (Han har 7 Børn, lider af Brysttilfælde og har en lille fugtig Bolig). Larsen er ikke Partimand.

Hundborg Herred.

2 Juni. Anden Pindsedag. *Visitats i Vang Kirke.* Den ikke meget rummelige Kirke var fuld; der blev catechiseret med 21 Dreng og Piger. Sognepræsten, Fog, prædikede over Dagens Evangelium med Thema: »Dette Evangelium bringer salig Trøst, men lader ogsaa en indtrængende Formaning udgaae til os.« Han er 67 Aar gammel, og Alderen i Forbindelse med det strænge Klima, som han har prøvet i 27 Aar, og hans Hustrus Død har svækket hans Kræfter, men han prædikede baade Trøst og Formaning, og hans

³¹) A. Dorph: Opstandelsen.

³²) Jens Edv. Vilh. Larsen, 1879—89. F. 1837; Præst i Skagen 1873—79.

Stemme var tilstrækkelig for det indskrænkede Rum. Det er sørgeligt, at Kirkebesøget i Almindelighed kun er svagt. Der er en vemodig Monotoni over hans Prædiken, som jeg nu i to Dage i Træk har hørt, der let forklarer, at den ikke har nogen dragende Magt. Men han er en grundhæderlig Mand, der ved sin Paavirkning ganske sikkert har nogen Deel i, at hans Pastorat er det sædeligste i Aalborg Stift, og hans Personlighed, tør man haabe, vil fremdeles udøve en gavnlig Indflydelse. Længe vil han ikke kunne blive i Embedet. — De Unge svarede os ikke meget. (Fog gaaer meget i sin store Have om Dagen; han læser og studerer om Aftenen fra 9-2).

6 Juni. *Visitats i Sjørring Kirke.* Den rummelige Kirke var fuld; 8 Dreng og 19 Piger traadte ud til Catechisation. Sognepræsten, Madelung³³ prædikede over Apostl. Gj. 20,25—32 med Thema »Sjælesorg« og skildrede først Hyrdernes, de beskikkede Tjeneres, men dernæst i Henhold til det almindelige Præstedømme hver en Christens Forpligtelse i denne Henseende. I hans Prædiken, der vidnede om Tænksomhed og var klar heelt igjennem, kom baade Kjærligheden og Sandheden til sin Ret. Hans Stemme er fuldkommen tydelig, og hans Forhold paa Prædikestolen aldeles naturligt. Prædiker han saaledes stadigt, og svarer hans Liv til hans Tale, hvad jeg ingen Grund har til at tvivle om, er han en særdeles god Præst. - De Unge svarede godt.

8 Juni. Hellig Trefoldigheds Søndag. *Visitats i Skjoldborg Kirke.* Den ret rummelige Kirke var fuld, saa at Mange stode; henad 50 unge Mennesker havde indfundet sig til Catechisation. Sognepræsten, Bagger, prædikede over Dagens Evangelium med Thema, som ikke udtaltes, men udvikledes igjennem Prædikenen: »Gjenfødselen af Vand og Aand er en Guds Gierning, som grunder i Mennesket et nyt Liv, der udvikles i Troen paa Forsoningen og har et

³³) Georg Chr. Madelung, 1880—1912. F. 1848, Provst 1893.

levende Haab.« Pastor Bagger synes at have udviklet sig meget, siden jeg for 5 Aar siden visiterede hos ham. Hans Prædiken var ualmindelig grundig og vidnede om Studium og alvorlig Eftertanke; den var tillige klar i Tankegangen og fattelig omtrent for Enhver; den hørte, skjøndt ogsaa Følelsen gav sig tilstrækkelig tilkjende, i høi Grad til den Art Prædikener, der opbygge ved Oplysning. En Stammen, hvoraf han for 5 Aar siden syntes at lide, var nu aldeles forsvunden, og kun i den første Deel af hans Prædiken syntes han nu og da at betænke sig. Hans Stemme er meget tydelig. At han stadig prædiker godt, tør man slutte deraf, at Skjoldborg og Kallerup Menigheder, der tidligere kun gik meget lidt i Kirke, nu stadige søge deres Kirker meget flittigt. — Hans Catechisation stillede vistnok for store Fordringer til de Unge; de svarede ham ikke meget, men mig særdeles godt.

Refs Herred.

19 Juni. *Visitats i Hurup Kirke.* Den lille Kirke var overfuld; der blev catechiseret med 16 unge Mennesker. Sognepræsten, Anthon, prædikede over 1 Pet. 5,6—12 med Thema »De ydmyge Sind«. Han fremstillede Apostlene Peter og Paulus som Exempler paa Ydmyghed og skildrede, i hvor høi en Grad det ydmyge Sind manglede os, og hvor nødvendigt det var. Han betragtede sine Tilhørere som deels staaende udenfor Christendommen, deels som svage Begyndere i Troeslivet, men det stærkt opvækkende Element, som Prædikanten med denne Forudsætning maa ønske, fattedes hans Prædiken. En dybere Tænkning og en rigtigere Forstaaelse af et og andet bibelsk Udtryk mærkedes ogsaa som Mangler. Men hvad han sagde, var i det Hele taget klart og sundt, og i hans Bøn var der Inderlighed, og han catechiserede godt og rigtigt over »Lazarus og den rige Mand«. De unge svarede ret godt.

21 Juni. *Visitats i Gjettrup Kirke,* der valgtes som den større. Den lidet rummelige Kirke var overfyldt; omtrent

30 Dreng og Piger vare mødte til Catechisation. Sognepræsten, Løgstrup³⁴, prædikede over 1. Moseb. 32,32—34 med Thema: »Kampen ved Pnuel.« Han hører til de mest begavede Prædikanter, jeg har hørt; hans Prædiken var dybtgaaende, klar, fattelig for Enhver, baade oplysende og opvækkende, hans Foredrag let og sikkert, hans Sprog reent og fri for alle Platheder, hans Forhold paa Prædikestolen aldeles naturligt; dertil kommer, at hans Personlighed indgiver en fuldkommen Tillid til hans Ærlighed. Denne Tillid kan man ogsaa have: han er en oprigtig troende, strængt samvittighedsfuld, nidkjær og virksom Mand. Menigheden anerkjender ham ogsaa, navnlig er Gjettrup Kirke altid fuld af Tilhørere. Skal man nævne en Retning, han tilhører, er det den indre Mission; men han er ingen Partimand. — Han catechiserede klart og rigtigt, og de Unge svarede os godt. (Han skriver alle sine Prædikener; hans Helbredstilstand er ikke paalidelig; hans Lunger ere for store for hans Bryst; han er ogsaa noget tunghør.).

22 Juni. 2 Søndag efter Trinitatis. *Visitats i Vestervig Kirke*. Siddepladserne i den meget store Landsby-Kirke vare næsten optagne; 35 unge Mennesker traadte ud paa Kirkegulvet til Catechisation. Sognepræsten, Riis-Lowzon, prædikede over Dagens Evangelium med Thema: »Herren tager Anledning af Gjeste-Buddet til Lignelsen om den store Nadvere.« Han udtalte mange christelige Sandheder; der var noget aandeligt over hans Prædiken, og han talte med stor Lethed, men der var ingen Eenhed i hans Prædiken, den manglede Dybde, og der har neppe været Mange tilstede, der følte sig grebne af den. Riis-Lowzow er til en vis Grad et godt Hoved, men han mangler Fasthed; han er ogsaa til en vis Grad nidkjær for det gode, men han forstaaer ikke at indgyde Respect. — Han catechiserede fatteligt og livligt, og de Unge svarede os ret godt.

27 Juni. *Visitats i Ydby Kirke*, der valgtes som større

³⁴) Gjettrup Anneks til Helligso. Jens Theodor Nic. Løgstrup, 1880—90, F. 1853, siden kendt for sit store Arbejde for Ydre Mission.

end Boddum Kirke. Den ret rummelige Kirke var fuld, saa mange stode; der var mødt omtrent 40 Dreng og Piger til Catechisation. Sognepræsten, Lundbye, prædikede over Gal. 6,7—9 med Thema: »Hvad er din Udsæd her i Livet for Høsten i den kommende Verden?« Hans Bøn var lang, men ikke inderlig; ligeledes var hans Prædiken længere, end jeg kunde finde det ønskeligt. Lundbye er en Mand, der kun vil det Rette, men ikke selvstændig. Tidligere var han Grundtvigianer, nu følger han den indre Mission, og fordi hans Tilhørere af denne Retning ønske lange Prædikener, prædiket han længe. Som Tilhænger af »den indre Mission« skulde han prædike opvækkende, men dertil har han ikke Kraft nok. Han skildrede det verdslig sindede Menneskes Usselhed, men neppe saaledes, at Nogen forfærdedes. Dog kan det ikke blot siges om hans Prædiken, at den var vel gjenomtænkt, klar og fattelig, fri for Overdrivelser og Platheder, men ogsaa hvad jeg har Grund til at antage, at den tiltalte en Deel af hans Tilhørere. De Unge svarede os godt.

Hundborg Herred.

18 Juli. *Visitats i Skinnerup Kirke.* Den lille Kirke var overfyldt; af den lille Menighed var der mødt 20 Dreng og Piger til Catechisation. Sognepræsten (tillige residerende Kapellan i Thisted) Husum³⁵ prædikede over Matth. 16, 13—18 med Thema: »Verdens Dom om Jesus og Menighedens Bekjendelse.« Han prædikede grundigt og fatteligt, hjerteligt og med Følelse; men i hans Optræden var der noget Sygeligt, og i hans Foredrag maatte man ønske større Kraft. At han er Grundtvigianer, mærkedes tydeligt nok baade af hans Prædikens Indhold og dens Form. — Han catechiserede meget tungt, og han syntes mig at forlange for meget af de Unge; mig svarede de godt. — Skinnerup Menighed udmærker sig ved sin Sædelighed; der er hen-

³⁵) Ludvig Birkedal Husum, 1880—86. F. 1845, d. 1886.

gaaet ikke saa faa Aar, uden at der er født noget uægte Barn i den.

Hillerslev Herred.

20. Juli. *Visitats i Østerild Kirke*, der valgtes som den største af de 3 Kirker i Hunstrup Pastorat. Den ret rummelige Kirke var overfyldt; der blev catechiseret med omtrent 50 Drengene og Piger. Sognepræsten, Klausen³⁶, prædikede over Dagens Evangelium med Thema: »Pharisæernes Retfærdighed og Retfærdigheden af Gud formedelst Troen.« Jeg har oftere haft Leilighed til at høre Pastor Klausen. Hans Prædikener lignede meget hverandre; han talte, aabenbart selv troende, om Guds Kjærlighed, hans store Gaver og de Christnes Lyksalighed. Jeg erfarede idag, hvad der iforveien var bleven fortalt mig, at der er skeet et Omslag i hans Forkyndelse. Han talte nu ikke blot om de store Gaver, men ogsaa om Fordringerne, og bemærkede udtrykkelig og med Styrke, at ogsaa Loven skulde prædikes. Han har som Prædikant gjort et stort Fremskridt. Hans Prædiken bærer som før Udtrykket af barnlig og inderlig Tro, men virker nu tillige alvorlig og skarp, til Opvækkelse. — Hans Catechisation behagede mig mindre; den mindede kun om hans tidligere Standpunkt og kunde have passet som Indhold af en grundtvigsk Psalme; de Unge, som han iøvrigt ikke kjender, da han fornylig er befordret til Hunstrup, svarede ham kun lidt, mig svarede de meget godt.

25. Juli. *Visitats i Sennels Kirke*. Siddepladserne i den rummelige Kirke vare ikke optagne, maaskee paa Grund af Veiret; kun 15 Drengene og Piger havde indfundet sig til Catechisation. Sognepræsten, Møller³⁷, prædikede over Joh. 8,31—32 med Thema, som han dog ikke ligefrem udtalte,

³⁶) Østerild Anneks til Hunstrup. Kristen Josefsen Klausen, 1884—93. F. 1842.

³⁷) Andr. Jersin Møller, 1881—87. F. 1843.

at »naar vi ubetinget bøie os for Herrens Ord, komme vi til Sandheds Erkjendelse og Frihed.« Han forklarede for ufuldstændigt, hvad det er »at blive i Ordet« og henviste for ufuldstændigt til den uadskillelige Forbindelse mellem Tro og Lydighed, han talte ikke inderligt og ikke indtrængende; men hans Prædiken var klar og alvorlig og efterlod et godt Indtryk. Han har en tydelig Stemme og er aldeles fri for Maneer og træder op som en dannet Mand; men det er muligt, at han i sin Ungdom i for mange Aar har været beskjæftiget ved Samlingerne paa Rosenborg. Hans Catechisation var ikke grundig; de Unge svarede baade ham og mig kun lidt.

Hundborg Herred.

27. Juli. *Visitats i Hundborg Kirke.* Den store Kirke var overfyldt; der catechiseredes med over 60 unge Mennesker. Sognepræsten, Gad, prædikede over Dagens Evangelium med Thema: »Gudsfrygt har Forjættelse for det Liv, som nu er, og for det tilkommende.« I syv Aar har jeg tre Gange hørt ham, og hans Prædiken har de tre Gange gjort samme Indtryk paa mig. Den kan kaldes mild og christelig, men den mangler det Gribende og Fængslende. Hvad han sagde, var rigtigt, men det passede ikke altsammen til hans Thema, og han talte om alt for meget. Begrebet Gudsfrygt skulde være udviklet, men han indlod sig neppe paa det, og talte derimod meget om den christelige Velgjørenhed. Og hans Foredrag er ikke heldigt. Han bruger ikke et eneste upassende Ord, men naar han omtaler de høieste og helligste Ting, lyder det fra hans Mund, som om Talen var om noget dagligdags. Dette er dog paa ingen Maade hans Mening. Han er en troende Mand, der stræber at gjøre Fyldest i sit Embede. Hans Catechisation kunde jeg i det Hele ikke høre; de Unge svarede os begge livligt.

Hassing Herred.

31 Juli. *Visitats i Snedsted Kirke.* Den rummelige Kirke var fuld; omtrent 50 Unge traadte ud paa Kirkegulvet til Catechisation. Sognepræsten Christensen³⁸ prædikede over Eph. 4, 11—15 med Thema, som dog ikke udtaltes: »Værer Sandheden troe i Kjærlighed, at I maa voxe op til at ligne Christus.« Man hører strax, at Christensen er en Jyde, han er bondefødt og var først Seminarist, han rømmede sig i Begyndelsen af og til, syntes lidt forlegen ved at skulle tale, men det forsvandt efterhaanden, og skjøndt han ikke er begavet Taler, giver han dog heller ikke i nogen Henseende Anstød ved det Ydre. Hvad Prædikenen selv angik, var den ikke dybtgaaende. Begreberne Sandhed og Kjærlighed bleve ikke tilstrækkelig udviklede, men Indholdet var sundt og rigtigt og praktisk anvendeligt, fremstillet i en fattelig Form baade i Alvor og Mildhed. Mod hans Catechisation havde jeg den Indvending, at han for ofte lod de Unge svare med Psalmevers; iøvrigt svarede de os begge godt.

3 August. 8 Sønd efter Tr. *Visitats i Skyum Kirke.* Den ikke rummelige Kirke var fuld; der blev catechiseret med 25 unge Mennesker. Sognepræsten, Friis³⁹, prædikede over Dagens Evangelium med Thema: »Vogter eder.« Hans Prædiken svarede i Hovedsagen til hans fromme, livlige, meddeelsomme, noget nervøse Personlighed, men var bedre, end jeg havde ventet; den røbede ikke blot megen Følelse, men ogsaa alvorlig Eftertanke og formaaede baade at opvække og opbygge. Nogen Uklarhed i Dispositionen og nogen Mangel paa ydre Begavelse gjorde i det Væsentlige ikke Skade. Han har i sin Ungdom lidt særdeles meget af Sygdom; deri og i en svag Hukommelse maa Grunden søges til hans daarlige Examens-Charakteer. Hans Catechisation var bibelhistorisk; de Unge svarede os godt. — Der findes en Deel Sekterere i dette Pastorat, Adventister og »Sommeriane-

³⁸) K. Christensen, 1888—96. F. 1836.

³⁹) Chr. Joh. Friis, 1880—1902. F. 1833.

re⁴⁰. Det er usædvanligt i Thy og skyldes maaskee hans Næstformand, der blev afskediget for 10 Aar siden, efter at han i mange Aar havde virket, som der siges, mere nedbrydende end opbyggende⁴¹.

1885. Refs Herred.

31 Mai. Hellig-Trefoldigheds Søndag. *Visitats i Jegindø Kirke*. Den efter Tilbygning i 1882 nu vel rummelige Kirke var overfyldt; 8 Dreng og 14 Piger traadte ud paa Kirkegulvet til Catechisation. Sognepræsten, Bloch⁴², der holdt sin Tiltrædelsesprædiken i Søndags, prædikede over Dagens Evangelium med Thema, som dog ikke udtaltes: Gjenfødselen i Daaben. Han mangler for Størstedelen de Egenskaber, der udgjøre Veltalenhed, men han tænker, og hans Tanker komme undertiden paa en overraskende Maade, han udtrykker sig klart og populært, kan ogsaa paa en kraftig Maade henvende en Opfordring til Menigheden, og som han er aldeles fri for Affectation, gjør han det bestemte Indtryk, at han mener, hvad han siger. Det piner ham vistnok selv, at han er meget følsom og har mange Taarer; dog lød hans Stemme aldrig som en Grædendes. Hans Catechisation hentydede paa, at han var uøvet. — De Unge svarede os ret godt.

3. Juni. *Visitats i Hvidbjerg Kirke*. Siddepladserne i den store Kirke vare besatte; omtrent 35 unge Mennesker havde indfundet sig til Catechisation. Sognepræsten, Provst Deichmann⁴³, prædikede over Es 58,8—11 med Thema: »Guds Tanker og Guds Veie er bedre end vore.« Idet han viste, at

⁴⁰) Sektereren Mogens Abraham Sommer (+1901) vakte, paavirket af Søren Kierkegaard, en Tid betydeligt Røre forskellige Steder i Landet, ogsaa i Aalborg Stift. (Se Th. Larsen: En Gennembrudstid I, S. 65 ff, Jf. Vejle Amts Aarbog, 1857, S. 29 ff.).

⁴¹) Joh. Valdemar Bille, 1839—77. F. 1804.

⁴²) Joh. Bloch, 1885—89. F. 1848.

⁴³) Knud Schott Deichmann, 1884—1906. F. 1832; Provst f. Hjelmslev-Gern Herreder 1878.

Guds Tanker i Modsætning til vore, ere klare, store, kjærlige og virksomme, holdt han en ægte christelig, meget praktisk og kraftig Prædiken, hvis indtrængende Virkning understøttedes af Udtrykkets Klarhed. Hans Forhold paa Prædikestolen er naturligt, hans Stemme er meget tydelig. et Par Gange standsede han og søgte efter, hvad han vilde sige. Hans Catechisation var upaatvivlelig rigtig og klar. men den var ikke livlig. — Deichmann maa, hvis man vil angive hans Retning, henføres til »den indre Mission«, men han er aldeles fri for denne Retnings Platheder og Overdrivelser.

Hassing Herred.

6 Juni. *Visitats i Heltborg Kirke*, der valgtes, da Kirken i Hovedsognet er meget lille. Den ret rummelige Kirke var fuld; der catechiseredes med 34 unge Mennesker. Sognepræst Jørgensen⁴⁴ prædikede over Luk. 12,13—21 uden Thema. Ved at gennemgaae Lignelsen om den rige Bonde og de Ord af Herren, der knytttes dertil, kom han til at yttre Meget, i det Hele uden Hensyn til logisk Orden, stundom gjentagende sig selv, men altid klart, og saa lød det bestandigt af et troende og kjærligt Sind. Foruden større logisk Orden kunde jeg ønske ham mere Kraft; der var noget Mat, næsten noget Sygeligt over hans Foredrag. Af udvortes Gaver besidder han en tydelig og ret behagelig Stemme, men hans Forhold paa Prædikestolen er ikke som en Talers; han seer oftere i det Papir, hvorpaa han har optegnet de Momenter, han vil behandle, og han bringer ofte sit Skjæg i Orden. Han var Grundtvigs Kapellan i det sidste Aar, Grundtvig levede, og det er at rose ved ham, at det ikke spores; han taler som en Troende, men ikke som en Partimand; han formaner alvorligt, og han besøger sin Menighed og holder Børne-Gudstjeneste. Han catechiserede godt, og

⁴⁴) Chr. Jørgensen, 1884—1911. F. 1836; blev 1871 Kapellan hos Grundtvig.

de Unge svarede os godt. — Om Jørgensen bør det endnu bemærkes, at han studerer.

1. Søndag efter Trinitatis, 7 Juni, *Visitats i Hvidbjerg Kirke vest for Aaen*. Den rummelige Kirke var fuld; over 40 unge Mennesker traadte ud paa Kirkegulvet til Catechisation. Sognepræsten, Colding, prædikede over Dagens Text, Luk. 16,19—31 med Thema: »Hvorfor opslog den rige Mand sine Øine i Helvede, og hvorfor blev Lazarus af Englene henbaaren i Abrahams Skjød?« Hans Prædiken var praktisk og populair, livlig og istandtil uafbrudt at fængsle Opmærksomheden; mod Indholdet havde jeg kun den Bemærkning at gjøre, at den rige Mand sagdes at være »evig« fordømt. Colding er af den indre Missions Retning, men fri for Langtrukkenhed og Platheder. Hans Catechisation var rigtig og livlig, og de Unge svarede os godt.

11. Juni. *Visitats i Annexkirken i Villerslev*. Den ikke rummelige Kirke var fuld; der catechiseredes med omtrent 25 Dreng og Piger. Sognepræsten, Fausbøll, prædikede over Matth. 13,51—52 med Thema: »Hvilken Skriftklogskab er den rette og frugtbare for Salighedssagen?« Han oplæste sin Prædiken saaledes, at han neppe vendte sine Øine fra Papiret; hans Besvarelse af Spørgsmaalet, hvori han stærkt betonede, at den troende Christne besidder den rette Skriftklogskab, var omhyggelig udarbejdet, men lød stiv og kjedelig; hans Stemme lød, som om den kom fra en Talemaaskine. Dertil kom, at han er meget tunghør, og jeg ventede næsten, da jeg spurgte Menigheden, om den havde noget at ansøge med Hensyn til Sognepræsten, at der var blevet klaget over ham. Dette skete dog ikke. Han er en meget retsindig og hæderlig Mand, der vistnok besidder sin Menigheds Agtelse; de venter maaskee, at han, der er 68 Aar gammel, snart, af egen Drift, vil trække sig tilbage. For Øieblikket vilde hans Embede neppe blive søgt, dersom der lagdes Pensionsbyrde paa det. — De unge svarede os godt.

14. Juni. 2de. S. efter Trin. *Visitats i Sønderhaa Kirke*. Den rummelige Kirke var fuld af Tilhørere; 5 Dreng og

19 Piger vare mødte til Catechisation. Sognepræsten, Provst Weiss, prædikede over Dagens Evangelium med Thema: »Hvormed skulle vi nøde Menneskene til at komme?« Hans Prædikemaade er noget forældet, den er noget deklamerende, han bruger smukke Talemaader, stiller en og anden altfor stor Fordring til sine Tilhørere, men hans Prædiken indeholdt dog meget Godt og Christeligt, og man fik det Indtryk, at hvad han sagde, stemte med hans Overbeviisning. Han er snart 70 Aar, men endnu rask og bevægelig; kun er hans Stemme, vistnok som en Følge af Aarene, ikke altid tydelig. Han chatechiserede livligt, og de Unge svarede os ret godt.

16. Juni. *Visitats i Annexkirken i Stagstrup*, der er større end Harring Kirke. Den rummelige Kirke var fuld; der blev catechiseret med 20 Drengene og Piger. Sognepræsten, Fibiger⁴⁵, prædikede over Rom. 10,9—13 med Thema: »Hjertets Tro og Menneskenes Bekjendelse.« Han maa kaldes en begavet Prædikant. Han prædiker christeligt, bevarer sine Tilhøreres Opmærksomhed, drager store og smukke Forestillinger frem i et feilfrit Sprog, taler tydeligt, har den rette Anstand paa Prædikestolen. Jeg følte mig dog ikke opbygget ved at høre ham. Han berørte for mange christelige Lærdomme og for mange menneskelige Tilstande, og det var snarere hans stærke Hukommelse end den grundige Tænkning, der bragte ham dertil; hans Tale skyllede frem som en Strøm, men Hvile for Sjælen fandt jeg ikke. Men jeg haaber, at hans Prædiken gjør Virkning; han høres gjerne og har altid fuldt Huus. Hans Catechisation var livlig og sikker, men noget kunstlet. De Unge svarede os ret godt.

⁴⁵) Emil Fibiger. F. 1846.